

(ה)תנועה הנציונל-סוציאליסטית ההולנדית

(Nationaal Socialistische Beweging, Nsb). נוסדה ב-1931. בשנות ה-30 קמו בהולנד כמה קבוצות פשיסטיות קטנות, אך לא האריכו ימים. ואולם, רבים בהולנד הושפעו מהצלחתם של רודנים פשיסטים ושל תנועות שדגלו ברודנות, בעיקר באיטליה ובגרמניה. בסוף 1931 הקים אנטון אדריאן מוסרט את התנועה הנציונל-סוציאליסטית ההולנדית, על בסיס של מצע שהיה עיבוד של תוכנית המפלגה הנאצית הגרמנית מאותה שנה, ואולם, הושמטו מן המצע כול הסעיפים שנגעו ליהודים.

ראשיתה של המפלגה היה צנוע, והמצטרפים אליה היו בעיקר מהמעמד הבורגני. ואולם, במרוצת הזמן הצליחה התנועה לחדור לשכבות העממיות, בעיקר כאשר עלה היטלר לשלטון בגרמניה. מספר החברים גדל במהירות: ב-1934 21,000 – ; ב-1935 33,000 – ; ב-1936 52,000 – ; בבחירות לפרלמנטים של המחוזות ב-1935 זכתה התנועה בהצלחה ראשונה ניכרת, וקיבלה כ-8% מן הקולות (כ-300,000), ובכמה ערים גדולות אף יותר (באוטרכט ובאמסטרדם – 10%, ובהאג – 12%). הצלחת התנועה הדהימה את המפלגות המסורתיות ואף את הכנסייה הקתולית, משום שבבחירות נתגלתה חדירה עמוקה של התנועה באזורים שתושביהם בעיקר קתולים. בבחירות שאחריהן התלכדו כול המפלגות בתעמולתן נגד התנועה הנציונל-סוציאליסטית, וגם הכנסייה הקתולית נקטה צעדים של ממש נגד המצטרפים למפלגה. בבחירות לבית-התחתון בשנת 1937 נחלה התנועה תבוסה וזכתה רק ב-4.2% (170,000 קולות).

המפלה לא חיסלה את המפלגה אלא דחפה אותה להקצין את עמדותיה ברוח הנאציונל-סוציאליזם הגרמני. הדבר התבטא במיוחד ביחס ליהודים. תחילה לא קבע מוסרט עמדה כלפי היהודים, ואולם, בחוברת 'בעיות השעה' שפירסם ב-1935 הבחין בין שלוש קבוצות של יהודים: (1) יהודים לאומנים הולנדים; (2) יהודים אדוקים; (3) יהודים שאין להם חלק בלאומיות ההולנדית. רק הקבוצה הראשונה זכאית ליהנות מזכויות אזרח מלאות. ב-1936 החרף היחס ליהודים בהשפעת חוגים אנטישמיים במפלגה, שדוברם הבולט היה מאינוד מרינוס רוסט ון טונינגן, כלכלן שהיו לו קשרים טובים עם מנהיגות הנאצים בגרמניה ומונה לעורכו של יומון המפלגה. בחוברת שפירסמה התנועה ב-1937 טען מוסרט שהיהודים שולטים בהולנד, ושיש לשים לכך קץ. ב-1938 נאסרה חברותם של יהודים במפלגה, התבוסה בבחירות הגבירה את השנאה ליהודים.

עם פלישת הגרמנים להולנד, כיבוש הארץ וכינון הממשל הגרמני בה, קיווה מוסרט שהוא יתמנה לראש-ממשלה, אך מבוקשו לא ניתן לו. חברי תנועתו נאלצו להסתפק במשרות של ראשי-עיריות, מזכירים כלליים של כמה משרדי ממשלה וכדומה, וכן בטובות הנאה כגון קבלת עסקים שנלקחו מידי היהודים. בתנועה עצמה גבר הזרם ששאף לסיפוח הולנד לרייך הגרמני, וזאת למורת-רוחו של מוסרט.

כול תקופת הכיבוש נטלו אנשי התנועה חלק פעיל בצעדים שנקטו הגרמנים נגד היהודים, הן במסגרת הממשל ההולנדי ובמשטרה והן במעקב אחרי מעשיהם של היהודים ובהלשנה. בתחילת 1941 יזמו חברי התנועה פעילות תוקפנית נגד היהודים ברחבי הולנד, ובעיקר באמסטרדם, שבה התנגשו בקרבות רחוב גם בקבוצות התנגדות. אחרי המלחמה נשפטו ראשי התנועה לעונשים שונים, ומוסרט עצמו הוצא להורג.